

XXXIV Ogólnopolska Konferencja Historyków Kartografii, Toruń, 13–15 października 2022 roku

W dniach 13–15 października 2022 r. odbyła się XXXIV Ogólnopolska Konferencja Historyków Kartografii. Dwa lata temu obrady toczyły się w Supraślu (woj. podlaskie), w tym roku konferencja została zorganizowana w Toruniu.

Do inicjatora oraz głównego organizatora konferencji, a więc Zespołu Historii przy Instytucie Historii Nauki PAN, dołączyli następujący współorganizatorzy: Katedra Historii Wojskowej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Muzeum Twierdzy Toruń oraz Katedra Geomatyki i Kartografii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Miejsce obrad – miasto Toruń – swoją historią i charakterystyką jest bezpośrednio związane z tematem konferencji – „Fortyfikacje na mapach dawnych”. Tematyka obrad nawiązywała do odbytej 35 lat temu, również w Toruniu, XII Ogólnopolskiej Konferencji Historyków Kartografii, poświęconej fortyfikacjom w dawnej kartografii. W tegorocznej edycji skupiono się na takich obszarach tematycznych jak prezentacja kartograficzna miejsc ufortyfikowanych, plany bitew i oblężeń, twierdze jako część krajobrazu kulturowego, ocena obrazowania twierdz na mapach z punktu widzenia sztuki wojennej, twierdze i miejsca umocnione na mapach cywilnych i wojskowych. Obrady zostały podzielone na osiem sesji średnio po trzy referaty. Z zaplanowanych łącznie 21 referatów wygłoszono osiemnaście.

W pierwszym dniu konferencji, uczestnicy zebrali się w Bibliotece Uniwersyteckiej UMK. Inauguracyjną sesję otworzył przewodniczący Zespołu Historii Kartografii przy IHN PAN, dr hab. Radosław Skrycki, prof. Uniwersytetu Szczecińskiego. Jako pierwsza zaprezentowała swój referat Maria Stadnicka, zwyciężczyni

konkursu o nagrodę im. prof. Stanisława Alexandrowicza na najlepszą pracę dyplomową z zakresu historii kartografii. Wystąpienie zostało poprzedzone uroczystym wręczeniem nagrody przez wdowę po profesorze Alexandrowiczu, panią Hannę Muzalewską. Temat pracy zwycięskiej brzmiał: „Kartograficzne repozytoria cyfrowe, czyli o współczesnym zastosowaniu badania kartometryczności dawnych map”. Następnie wykład inauguracyjny pt. „Relacja między fortyfikacjami i ich kartograficznymi przedstawieniami na przykładzie nowożytnych planów Torunia”, wygłosił Bogusław Dybaś. Po krótkiej przerwie zespół projektowy w składzie: Bogusław Dybaś, Andrzej Janeczek, Zdzisław Noga, Waldemar Bukowski zaprezentował referat „Tzw. Mapa Miega – józefińskie zdjęcie Galicji z lat 1779–1783. Prezentacja zakończonego projektu”.

Dalsza część konferencji odbyła się na Wydziale Nauk Historycznych, w Sali Rady Wydziału im. K. Górskiego. Sesję referencyjną w nowym miejscu rozpoczął Karol Łopatecki referatem „Na pożytek króla i Rzeczypospolitej – Stare Dźwinoujście jako twierdza polsko-litewska”. Następnie Anna Pastorek przybliżyła historię Dunkierki i Fortu Mardijk w latach czterdziestych XVII w. na holenderskich mapach ze zbiorów Rijksmuseum w Amsterdamie. Kolejny referat, wygłoszony przez Radosława Skryckiego, dotyczył zagadnienia Twierdzy jako atrybutu monarchy w Brandenburgii i Prusach (XVII–XVIII w.). Sesję zakończyła dyskusja na tematy poruszone w trakcie wystąpień. Po przerwie kolejną sesję otworzyła Lucyna Szaniawska referatem „Szerokie pole działania inżynierów wojskowych w XVII wieku ze szczególnym uwzględnieniem opracowania map”. Drugie wystąpienie pod tytułem: „Survey of the civil defensive architecture of the seventeenth century in Poland-Lithuania for localization of Perret’s models”, wygłosiła w języku angielskim Olha Tikhonova. Dyskusja

podsumowująca sesję zakończyła również pierwszy dzień konferencji.

Następnego dnia obrady toczyły się w całości w obiekcie Muzeum Twierdzy Toruń, zlokalizowanym w pofortecznym budynku przy ulicy Wały Generała Sikorskiego 23. Serię piątkowych wystąpień rozpoczął Aliaksei Adamovitch referatem: „Mapa «radziwiłłowska» jako źródło dla reprezentacji terytorium wielkiego Księstwa Litewskiego na mapie Europy Wilema Blaeua (1608)”. Kolejnym referentem był Iliya Andreyeu z prezentacją pod tytułem: „Ślad augsburski mapy ściennej Wielkiego Księstwa Litewskiego”. Następnie o obrazie twierdz na mapie Wielkiego Księstwa Litewskiego Tomasza Makowskiego z 1613 r. mówił Mikola Volkau. Po dyskusji oraz przerwie rozpoczęła się druga sesja tego dnia. Tomasz Królik przedstawił referat: „Fortyfikacje na mapach specjalnych Karola Perthéesa”. Drugim referentem był Robert Klimek z wystąpieniem: „Mapy Józefa Naronowicza-Narońskiego jako źródło poznania lokalizacji zaginionych strażnic krzyżackich”. Po dyskusji nastąpiła dłuższa przerwa obiadowa. Kolejna, trzecia sesja dnia rozpoczęła się od wystąpienia trzech prelegentów: Zdzisława Nogi, Jakuba Kuny oraz Jakuba Żygawskiego. Wspólnie zaprezentowany został referat: „Powstanie, rozwój, dekompozycja i renesans Twierdzy Zamość w cyfrowej odświeżeniu Atlasu historycznego miast polskich”. Następnie Bogdan Wolak opowiedział o Twierdzy Boyen w Giżycku w świetle źródeł kartograficznych. Kolejny referat: „Special-Ubersichts-Plan von Przemyśl jako podstawa uzgodnień konserwatorskich zespołów fortyfikacji twierdzy Przemyśl”, został wygłoszony przez Mateusza Zawadzkiego. Była to przedostatnia sesja referatowa. Z przyczyn niezależnych od organizatorów część prelegentów nie mogła dotrzeć na miejsce, aby wygłosić swoje referaty, dlatego doszło do pewnych zmian w pierwotnym planie konferencji. Po drobnych przesunięciach rozpoczęła

się ostatnia sesja, zawierająca dwa referaty. Pierwszy, „Przemiany poobronnego obrazu Warszawy w przekazie kartograficznym”, wygłosił Paweł Wespiński. Drugi, a zarazem ostatni referat zaprezentował Grzegorz Kiarszys – „Metody kartograficzne w badaniach radzieckich magazynów taktycznej broni jądrowej «Wisła»”. Po wystąpieniu nastąpiła dyskusja oraz oficjalne zakończenie referatowej części konferencji.

Dzięki uprzejmości gospodarza piątkowych sesji, Muzeum Twierdzy Toruń, uczestnicy otrzymali możliwość zwiedzenia wystawy i wysłuchaniu ciekawej historii twierdzy, a także miasta. Następnego dnia dla chętnych odbyła się wycieczka po zabytkowych fortach twierdzy Toruń.

Podsumowując, zaznaczyć należy, że obrady odznaczały się, jak zawsze podczas konferencji z tej serii, wysokim poziomem merytorycznym. Cieszy duży udział gości zza wschodniej granicy, jest to istotne ze względu na możliwość wymiany doświadczeń i poszerzania horyzontów badawczych na przyszłość. Odnotować należy jednak mniejszą liczbę uczestników w porównaniu z konferencją w Supraślu. Dwa lata temu zaplanowano 37 referatów (32 wygłoszono) przy dużym udziale młodych naukowców, studentów i doktorantów. Konferencja toruńska pod względem liczby wystąpień okazała się niemal dwukrotnie skromniejsza (21 zaplanowanych, a 18 wygłoszonych). Przyczyny doszukiwać się pewnie należy w doborze tematu konferencji („Fortyfikacje na mapach dawnych”), który można uznać za węższy od tego, który był w Supraślu („Mapa a tekst. Związki kartografii z literaturą i innymi tekstami kultury”). Mimo tego konferencja zakończyła się sukcesem i można mieć nadzieję, że przynajmniej część z wygłoszonych referatów ukaze się drukiem. ■

Tomasz Królik
(Warszawa)